

Summarium

Cum **Messenii**¹ non virtute sed per insidias a **Lacedaemoniis**² victi essent, post octoginta annos bellum **renovaverunt**³. **Lacedaemonii**, ira affecti quia adversarii indigni erant, **Atheniensium** auxilium petunt, oraculo **Delphis**⁴ consulto. **Tyrtaeus**⁵ poeta, ab Atheniensibus missus ad iniuriam Spartanorum, tantum **ardorem**⁶ tamen carminibus suis militibus insinuavit, ut Spartani acriter pugnarent, de sepultura tantum solliciti. Messenii autem, **certiores facti**⁷ ab hostibus de poetae carminum vi, pariter ad arma concurrerunt, imitatione moti. Ex omnibus partibus multum acriter pugnatum est, sed denique **Lacedaemonii** victores exierunt.

1	Interea Messenii, <u>cum</u> virtute non possent, per insidias expugnantur. Dein cum per
2	annos octoginta <u>gravia</u> servitutis verbera ⁸ , plerumque et vincula ceteraque captae
3	civitatis mala perpessi essent ⁹ , post longam poenarum patientiam ¹⁰ bellum
4	restaurant ¹¹ . Lacedaemonii quoque ad arma concurrunt ¹² , quod <u>se</u> dimicatu ¹³
5	adversus servos putabant. Itaque cum hinc iniuria, inde indignitas ¹⁴ animos acueret ¹⁵ ,
6	Lacedaemonii de belli eventu <u>oraculo</u> Delphis consulto iubentur ducem belli ab
7	Atheniensibus petere ¹⁶ . Deinde Athenienses, cum responsum cognovissent, in
8	contemptum Spartanorum ¹⁷ Tyrtaeum, poetam claudio pede ¹⁸ , miserunt, <u>qui</u>
9	composita carmina exercitui pro contione recitavit, in quibus hortamenta virtutis ¹⁹ ,
10	damnorum solacia, belli consilia conscripserat ²⁰ . Itaque tantum ardorem militibus
11	iniecit ²¹ , <u>ut</u> non de salute, sed de sepultura solliciti tesseras ²² inscriptis suis et patrum

1 **Messenii, -orum**: qui vivunt Messenae

2 **Lacedaemoniis**: Spartanis

3 **renovaverunt**: rursus fecerunt

4 **Delphi, -orum**

5 **Tyrtaeus, -i**

6 **ardorem**: impetum

7 **certiores facti**: cum ipsis nuntiatum esset

8 **verbera**: damna

9 **perpessi essent**: passi essent

10 **patientiam**: actus/habitus patiendi incommoda

11 **restaurant**: bellum rursus faciunt

12 **concurrunt**: currunt

13 **dimicatu**: pugnatu

14 **indignitas**: contrarium dignitatis

15 **acueret**: excitaret

16 **Lacedaemonii... iubentur ducem... petere**: Lacedaemoniis... imperatur ut ducem... petant

17 **in contemptum Spartanorum**: ad Spartanos contemnendos

18 **claudus pes**:

19 **hortamenta virtutis**: verba quae hortabantur ad virtutem

20 **conscripserat**: scripserat

21 **iniecit**: addidit, insinuavit

22 **tessera, -ae**:

12	nominibus dextro bracchio deligarent ²³ , <u>ut</u> ex indicio titulorum ²⁴ tradi sepulturae possent. Cum sic animatum ²⁵ reges exercitum viderent, curant rem hostibus nuntiare; Messeniis autem non timorem res, sed aemulationem mutuam ²⁶ dedit. Itaque tantis animis concursus <u>est</u> , ut raro umquam cruentius ²⁷ proelium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.
13	
14	
15	
16	

23 **bracchio deligarent**: deligo, -as, -avi, -atum, -are

24 **titulorum**: scriptorum (scriptum, -i)

25 **animatum**: incitatum

26 **aemulationem mutuam**: cupiditatem imitandi hostes

27 **cruentius**: saevius

1. Completa la parafrasi del brano letto, inserendo negli spazi il numero del termine mancante. Attenzione: le parole sono in numero superiore a quello necessario (8 punti).

Messenii, cum per _____ a Lacedaemoniis victi essent, post octoginta annos bellum _____ faciunt. Lacedaemonii quoque, putantes se contra servos _____, arma capiunt. Cum divus Apollo eis respondit ducem belli ab Atheniensibus petendum esse, Tyrtaeum poetam ab illis accipiunt. Tyrtaeus, cui claudus pes erat, pugnare non poterat: eum Athenienses dederant ut Lacedaemoniis _____ facerent. Sed Tyrtaei carmina adeo _____ animos ad virtutem hortari poterant ut illi pro patria mori cuperent. Itaque milites sua nomina in tesseris scripserunt, quas secum, adligatas bracchio, in pugna tenuerunt, ut post mortem nomina sua cognoscerentur et sibi _____ dari posset. Cum ea cognovissent, Messenii ipsi _____ sunt pari cupiditate pugnandi. Maxima vi atque virtute ab utraque parte pugnatum est; numquam inveniri potuit tam acris pugna. Lacedaemonii tamen denique _____ fuerunt.

7. insidias	13. rursus	1. capti	10. postulandam
2. victores	5. pugnatos	8. sepultura	11. militum
3. Messenii	6. ira	9. audacia	12. inscripserunt
4. pugna	14. iniuriam	15. pugna	16. metu

2. Leggi le seguenti informazioni riferite al testo e BARRA LA RISPOSTA ESATTA SCEGLIENDO TRA VERUM/FALSUM/ NON LIQUET (7 punti)

1. Lacedaemonii putabant se contra servos pugnatos esse	V	F	NL
2. Lacedaemonii de belli exitu oraculum Delphis consuluerunt	V	F	NL
3. Athenienses fortem ducem ad Spartanos miserunt	V	F	NL

4. Athenienses Tyrtaeum miserunt ad iniuriam Spartanorum	V	F	NL
5. Spartanorum milites solliciti erant de sua salute	V	F	NL
6. Messenii non timebant, sed Spartanorum virtutem imitari volebant	V	F	NL
7. Lacedaemoniorum victoria per multos annos laudata est	V	F	NL

3. Barra la risposta corretta fra quelle proposte E RIPORTA LA LETTERA CORRISPONDENTE NELLA TABELLA SOTTOSTANTE (N.B.: Fa fede solo quanto trascritto nella tabella) (5 punti)

1. Cur Messenii bellum rursus fecerunt?

- a. Quod servos esse nolebant
- b. Quia a Lacedaemoniis per insidias victi erant
- c. Quod servi a Lacedaemoniis putabantur
- d. Quia virtute superari non poterant

2. Quomodo Tyrtaeus poeta Lacedaemoniis auxilium dedit?

- a. Poeta Atheniensis Spartanorum hostes contempsit
- b. Tyrtaeus ducem belli ab Atheniensibus petivit
- c. Tyrtaeus carmina composuit ut Spartanos ad bellum hortaretur
- d. Tyrtaeus Atheniensibus oraculum Apollinis nuntiavit

3. Quid fecerunt Athenienses?

- a. Belli consilia Lacedaemoniis scripserunt
- b. Delphis oraculum consuluerunt
- c. Spartam poetam qui bellum duceret miserunt
- d. Carmina Spartam miserunt ut pro contione recitarentur

4. Cui hortamenta belli profuerunt?

- a. Atheniensibus, qui se virtute Spartanos superare putabant
- b. Spartanis, qui ad pugnandum acerrime animati sunt
- c. Messeniis, qui se hosti tradere statuerunt
- d. Nemini, quia carmina non iuvant

5. Qui fuit belli exitus?

- a. Lacedaemoniorum timor Messenios cepit
- b. Spartani sine acri proelio vicerunt
- c. Messenii omnes mortui sunt
- d. Lacedaemoniorum ardor vim hostilem superavit

1	2	3	4	5

4. Barra la risposta corretta fra quelle proposte e RIPORTA LA LETTERA CORRISPONDENTE NELLA TABELLA SOTTOSTANTE (N.B. : Fa fede solo quanto trascritto nella tabella) (8 punti)

<p>1. (r. 1) cum è:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. congiunzione subordinante con l'indicativo b. congiunzione subordinante col congiuntivo c. preposizione d. congiunzione coordinante <p>2. (r. 2) Gravia è:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. agg. I classe concordato con octoginta b. agg. II classe concordato con verbera c. aggettivo sostantivato in caso accusativo d. aggettivo con valore avverbiale <p>3. (r. 4) Se è riferito a:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. servos b. arma c. Lacedaemonii d. Messenii <p>4. (r. 6) Oraculo è:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. dativo b. ablativo retto dalla preposizione de c. soggetto dell'ablativo assoluto d. ablativo di causa efficiente 	<p>5. (r. 8) Qui è riferito a:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. pede b. Spartanorum c. Tyrtaeum d. Athenienses <p>6. (r. 11) ut introduce:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. una finale b. una temporale c. una completiva d. una consecutiva <p>7. (r. 12) ut introduce :</p> <ul style="list-style-type: none"> a. una finale b. una temporale c. una completiva d. una consecutiva <p>8. (r. 15) Est è:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. copula b. ausiliare c. predicato verbale d. servile
---	---

1	2	3	4	5	6	7	8

5. Trasforma le seguenti proposizioni secondo quanto suggerito (4 punti)

A. (Messenii) **post** longam poenarum **patientiam** bellum restaurant

Messenii **postquam** longe **poenas** _____ bellum restaurant

(patior, pateris, passus sum, pati)

B. Athenienses, **cum** responsum **cognovissent**, Tyrtaeum miserunt

Athenienses, responso _____ Tyrtaeum miserunt

(cognosco, -is, cognovi, cognitum, -ere)

C. Ab Atheniensibus Tyrtaeus missus est **qui** carmina **recitaret**

Ab Atheniensibus Tyrtaeus missus est **ad** carmina _____ (finale implicita)

D. Spartani tesseras, **inscriptis suis et patrum nominibus**, bracchio deligaverunt

Spartani tesseras, **cum** sua et patrum nomina _____, bracchio deligaverunt

(inscribo, is, inscripsi, inscriptum, ere)

Pars altera

Lacedaemonii et Athenienses, duo potentissimi Graeciae populi, virtute contententes inter se pugnant

Summarium

*Cum Messenii tertium bellum fecissent contra Lacedaemonios, Lacedaemonii primum Athenienses socios habuerant; postea, de eorum fide dubitantes, eosdem a bello dimittunt. Athenienses autem, iniuria adfecti, pecuniam collectam ad bellum contra Persas faciendum ab insula Deli in civitatem suam portant. Qua re Lacedaemonii cum Peloponnensibus contra Athenienses bellum faciunt. Hi navali proelio victi, in tanto periculo belli, novos imperatores, **Periclen**¹ et **Sophoclen**², vocaverunt, qui, Spartanis superatis, multas civitates ceperunt.*

Interiecto³ tempore tertium quoque bellum Messenii **reparavere**⁴, in cuius auxilium Lacedaemonii inter reliquos socios etiam Athenienses **adhibuere**⁵; quorum fidem cum suspectam haberent, **supervacaneos**⁶ simulantes a bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes pecuniam, quae erat in **stipendium**⁷ Persici belli ab universa Graecia conlata, a **Delo**⁸ Athenas transferunt, ne deficientibus a **societate**⁹ Lacedaemoniis praedae ac rapinae esset. Sed nec Lacedaemonii **quievere**¹⁰, qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponnenses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvae tunc, classe in **Aegyptum**¹¹ missa, vires Atheniensibus erant. Itaque navali proelio **dimicantes**¹² facile superantur. Iam et Lacedaemonii omissis Messeniis adversus Athenienses arma verterant. Diu varia victoria fuit; **ad postremum**¹³ aequo **Marte**¹⁴ **utrimque**¹⁵ **discessum**¹⁶. Athenienses adversus tantam tempestatem belli duos duces deligunt, Periclen, spectatae virtutis virum, et Sophoclen, scriptorem tragoediarum, qui diviso exercitu et Spartanorum agros vastaverunt et multas Asiae civitates Atheniensium imperio adiecerunt.

1 **Periclen**: Pericles, -is

2 **Sophoclen**: Sophocles, -is

3 **interiecto**: interposito

4 **reparavere**: rursus fecerunt

5 **adhibuere**: adhibuerunt

6 **supervacaneos**: inutiles

7 **in stipendium Persici belli**: ut Persicum bellum sustinerent

8 **Delo**: Delos, -i

6

9 **societate**: societas, -tatis (foedus inter populos)

10 **quievere**: in pace fuerunt

11 **Aegyptum**: Aegyptus, -i

12 **dimicantes**: pugnantes

13 **ad postremum**: denique

14 **Marte**: Mars, Martis = proelium

15 **utrimque**: ab utraque parte

16 **discessum**: discessum est

6. Inserisci le parole mancanti, flettendole in modo adeguato nella parafrasi del brano letto (6 punti)

Cum Messenii ter bellum _____, Lacedaemonii Athenienses quoque socios vocaverunt; tamen, cum putarent eos fidos non esse, dimiserunt. Tum Athenienses, ob eam rem irati, munera, quae ab omnibus Graecis civitatibus _____ ut bellum commune contra Persas gererent, Athenas conferunt, ne Lacedaemonii ea rapiant. Lacedaemonii, dum bellum contra Messenios faciunt, cum Peloponnensibus _____ fecerunt ut secum contra Athenienses _____. Primis proeliis Atheniensium classis, cuius magna pars in Aegyptum missa erat, victa est. Deinde, Lacedaemonii, bello contra Messenios relicto, in Athenienses petiverunt. Cum exitus belli incertus esset, Athenienses _____ fecerunt Periclen, cuius virtus ab omnibus laudata erat et Sophoclem, qui tragoedias scripserat. Iis ducibus Athenienses, postquam Spartanorum _____ magna vi invaserant, multis civitatibus Asiae captis, imperium suum auxerunt.

gero, -is, gessi, gestum, -ere

colligo, -is, -collegi, collectum, -ere

foedus, -eris

finis, -ium

pugno, -as, -avi, -atum, -are

dux, ducis

7. Trasforma le seguenti proposizioni, secondo quanto suggerito (6 punti).

A. **Interiecto tempore** tertium quoque bellum Messenii reparavere

Cum tempus _____ tertium quoque bellum Messenii reparavere (intericio, -is, -ieci, -ectum, -ere)

B. Hanc rem Athenienses graviter **ferentes**, pecuniam Athenas transferunt

Quia hanc rem Athenienses graviter _____ pecuniam Athenas transferunt

C. Lacedaemonii Peloponnenses immisere, **qui** bellum Atheniensibus **facerent**

Lacedaemonii Peloponnenses immisere, **ad** bellum Atheniensibus _____

D. Athenienses, navali proelio **dimicantes**, facile superantur.

Athenienses, **qui** navali proelio _____, facile superantur (dimico, -as, -avi, -atum, -are)

E. Lacedaemonii, **omissis Messeniis**, adversus Athenienses arma verterant

Lacedaemonii, **postquam Messenios** _____, adversus Athenienses arma verterant
(omitto, -is, -misi, -missum, -ere)

F. Athenienses adversus tantam tempestatem belli duos **duces deligunt**

Ab Atheniensibus adversus tantam tempestatem belli duo _____